

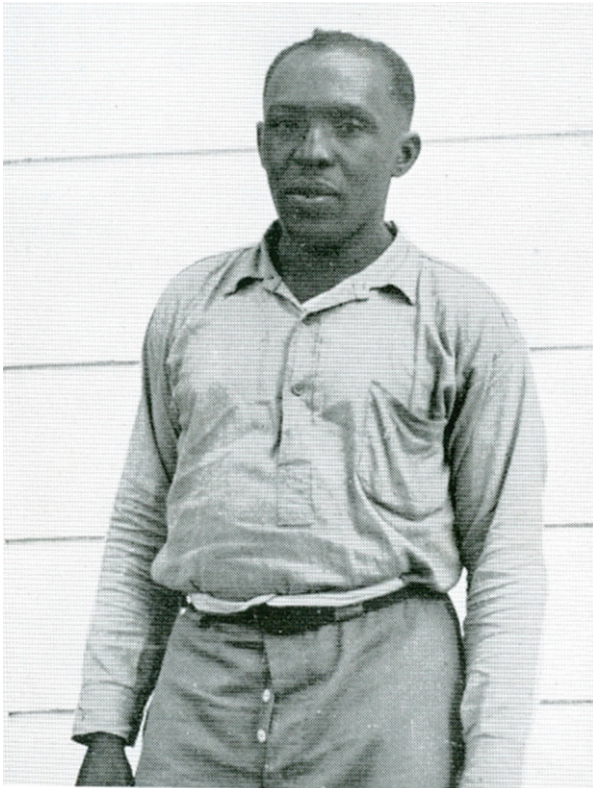
Baas Schmidt van Gansee

“Verslag van drie Reizen naar de Bovenlandsche Indianen”

10 October 1940 – 21 April 1942

Van een Voorwoord en een Nawoord voorzien en bewerkt door Gerold Stahel

Samenvatting F.H.F. Oldenburger

BAAS LODEWIJK SCHMIDT VAN GANSEE

Uit: 'Drie Reizen naar de Bovenl. Indianen'

Inleiding

Eén van de meest fantastische figuren betrokken bij de openlegging en ontdekking van de binnenlanden van Suriname was Baas Schmidt van Gansee, een onvermoeibaar reiziger en, dikwijls onderschat, consciëntieus onderzoeker. Tijdens de voorbereiding van onze eigen tocht naar de Sipaliwini-savanne (1968-69) stuitte wij op zijn persoonlijk ‘Verslag van Drie Reizen naar de Bovenlandse Indianen’ die hij successievelijk ondernam in de periode van 10 Oct. 1940 tot 21 Apr. 1942.

Daarin doet hij, bijna in dagboekvorm, verslag van zijn drie opeenvolgende tochten in het grensgebied van Suriname en Brazilië, de eerste voornamelijk per korjaal, de twee laatste te voet, trekkend door de grote Paroe-Sipaliwini Savanne.

De eerste reis ging naar het stamgebied van de Oajana's in het Oosten, echte Rivierindianen zoals hij ze noemt, de tweede en derde reis naar het stamgebied van de Trio's (ten Westen daarvan gelegen), die zich vooral te voet verplaatsen over voetpaden en 'wegen' tussen hun verspreid liggende dorpjes, meestal aan kreekjes, die op 1 of 2 dagen lopen van elkaar verwijderd liggen, soms meer.

Aan de kust had men toendertijd eigenlijk nauwelijks een idee hoeveel Indianen er nog werkelijk waren, waar en hoe zij leefden en welke stammen er woonden, afgeschermd als zij waren door de benedenstrooms wonende Bosnegers, die handel met ze dreven.

Wel waren in de voorliggende periode van het in kaart brengen van het binnenland tijdens talrijke expeditie de rivieren op, vanaf ± 1900 een stuk of 7 à 8 tot en met de uiteindelijke Grensexpeditie van 1935-38, expeditieleden bij herhaling op hen bij name bekende Indianen gestoten. Een enkele keer ook hadden ze een ontmoeting met voor hen totaal onbekende, zogenaamde 'wilde' Indianen, waarover alleen geruchten of verhalen de ronde deden.

De expeditieleden hadden in de meeste gevallen zo hun handen vol aan het inmeten en trianguleren van het onbekende binnenland, alsook het überhaupt overleven op een beperkt voedselrantsoen, of aan de logistiek van lange aanvoerlijnen vanaf de kust door grotendeels onbewoond gebied, dat zij aan het op zoek gaan naar de lokale inwoners nauwelijks toekwamen, als zij ze al tegenkwamen.

Baas Schmidt was eigenlijk de eerste, die er met behulp van dragers, helpers en gidsen door het Gouvernement op uitgestuurd werd om de mensen op te zoeken die het gebied bewoonden en om uit te zoeken wie waar verbleven, met hoevelen zij waren en, nog mooier, hoe zij heetten en ook of sommige geruchten die tot de kust waren doorgedrongen, nl. dat er een stammenoorlog had plaatsgevonden in de 30-er jaren, wáár waren. Dat alles heeft hij vastgesteld en nog meer, hun gewoontes en gebruiken, de gezondheidstoestand (die in het algemeen slecht was), de gewassen die zij teelden, de ceremonieën die hij bijwoonde, ja zelfs de namen van ieder afzonderlijk die hij tegenkwam in de 16 van de 20 door hem bezochte Oajana dorpen, in 20 van de 25 Trio dorpen nadien.

Trouwens ook nog van verderweg liggende of aanliggende dorpen die hij niet persoonlijk bezocht of waar inwoners afwezig waren, op reis of op jacht, door informatie in te winnen bij buurdorpen.

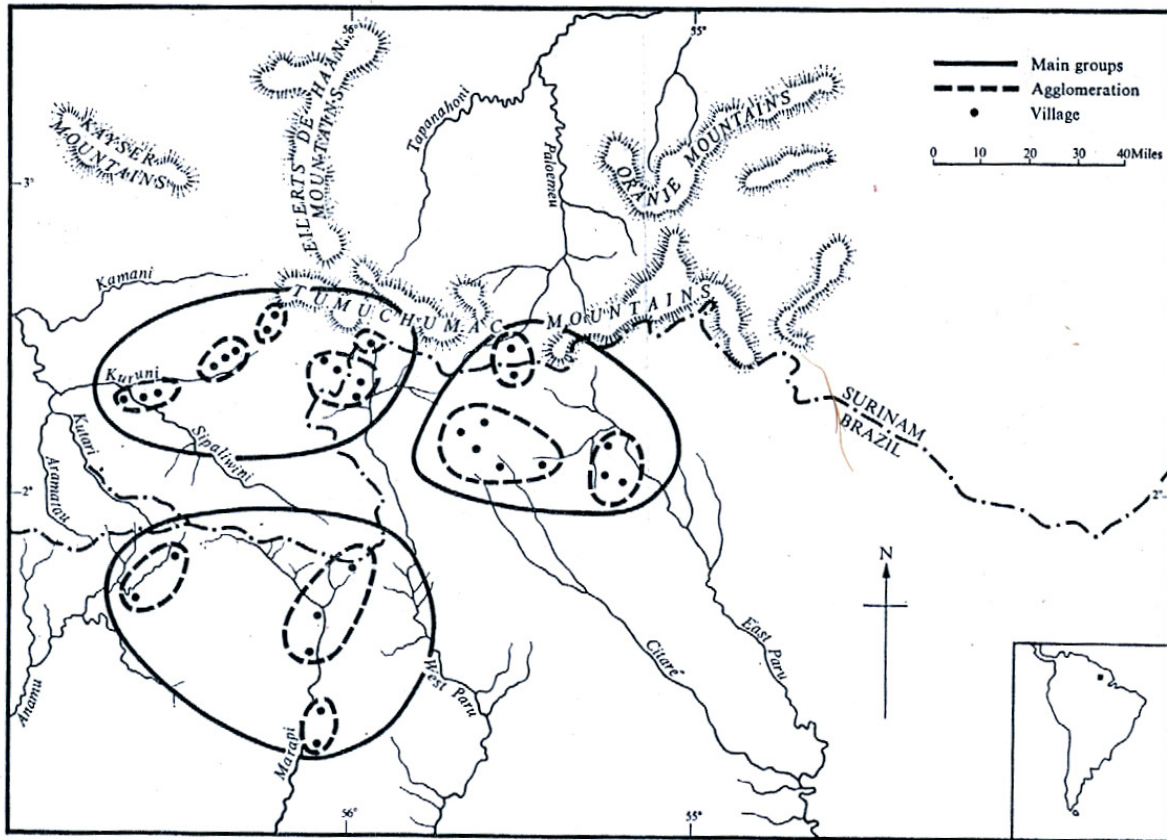
En dat alles in een zeer kort tijdsbestek waarin hij bijna dagelijks reisde en als een 'Speedy Gonzalez' het gebied doorkruiste. Tussen de bedrijven door had hij dan ontmoetingen en gesprekken, meestal met dorpshoofden, 'kapiteins', die hem veelal gastvrij ontvingen en hem vaak bij een tweede ontmoeting tijdens een volgende expeditie als een vriend begroetten.

Andere tijden, andere gewoontes?

Kortom, achteraf moeten zijn reizen als zeer belangrijk voor de geschiedenis en wetenschap van Suriname beschouwd worden.

Peter Rivière, een jonge wetenschapper en anthropologisch onderzoeker, die in 1963-64 onderzoek deed in 2 van de 3 bevolkingscentra waar de Trio's inmiddels naar toe verhuisd waren en zich daar in meerderheid (vanaf ± 1960) gevestigd hadden onder

invloed van de Zending van 'The Door to Life Mission', zei in zijn boek 'Marriage among the Trio's' (1968), dat het verslag van Baas Schmidt voor zijn onderzoek naar de genealogische verhoudingen en sociale organisatie van de Trio samenleving van onschatbare, 'incalculable' waarde was geweest.

MAP 2: The traditional distribution of Trio villages (after Schmidt, 1942).

Niet zonder reden draagt hij zijn boek symbolisch op 'aan de Vader van mijn Moeder': 'To my Mother's Father', na het ontdekken van een soort matrilineale lijn in het systeem van huwelijken en familieverbanden.

Hij kon dat gewoon afleiden, één generatie later, door de namenlijsten van Baas Schmidt uit 1940-42, toen de Trio's nog verspreid in uiteenliggende dorpjes woonden, te vergelijken met zijn eigen aantekeningen van 20 jaar later. Zoals eerder vermeld, leefden de Trio's merendeels al geconcentreerd in drie Zendings- en Missie centra in Suriname, respectievelijk Brazilië. Twee ervan in Suriname, één aan de Paloemeu rivier en één in Alalaparoe, in begin 70-er jaren verplaatst naar Kwamalasamoetoe aan de Koeroeni. Tijdens zijn onderzoek stuitte hij op een merkwaardige uitspraak van een Trio in Paloemeu: 'Die Trio's in Alalaparoe zijn helemaal geen Trio's maar Tarənos (=Saloema's).

Peter Rivière noemt ze op een andere plaats in zijn boek 'self-styled' Tarənos, dwz Trio's die zichzelf Saloema's of Tarənos noemen, terwijl hij uit zijn opgestelde

stambomen zo kan aantonen, dat ze naaste verwanten, neven en nichten van elkaar waren..

Er ligt alleen een Grensgebergte en het Eilerts de Haan gebergte tussen Paloemeu en Alalaparoe als een soort fysieke barrière , waardoor de bevolking niet zo gemakkelijk meer op en neer reist als in de tijden van weleer toen verspreide dorpjes nog 1 à 2 dagreizen van elkaar verwijderd waren.

Er is kennelijk een 'vervreemdings-effect' opgetreden. Speelt de zgn stammenoerlog uit begin 30-er jaren hierbij een rol? Dit gerucht was mede aanleiding om Baas Schmidt op zijn missie uit te sturen ten einde uit te zoeken hoe dat zat.

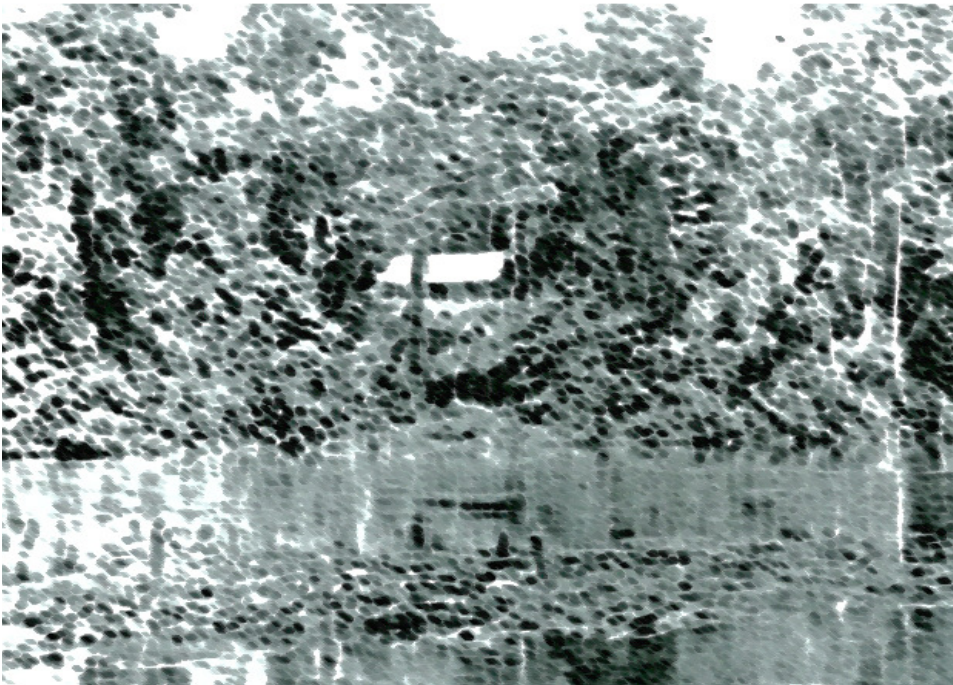
In het verslag van zijn drie reizen komen we daarop terug.

Eerst nog even de voorgeschiedenis van Baas Schmidt van Gansee, waarom hij kennelijk uitgezocht werd voor zijn uitzonderlijke tochten, en dan de Reizen zelf.

Biografie

Baas Schmidt heeft alle drie de Grensexpedities van 1935-38 meegemaakt. In het verslag van die expedities; 'op zoek naar de Zuidgrens (1939)' wordt hij nauwelijks genoemd. Zijn naam wordt tersluiks slechts één keer vermeld, als hij aan Admiraal Kayser tijdens de derde Grensexpeditie voedsel brengt vanuit het basiskamp.

Maar Marga van Werkhoven, conservator van het Nationaal Herbarium vermeldt in een 'In Memoriam' berichtje naar aanleiding van zijn overlijden in 1992, dat hij bij de eerste grote Grensexpeditie als hoofdman en magazijnmeester functioneert in het Hoofdmagazijn, ingericht op de splitsing van de Koetari en de Sipaliwini, van waaruit in 10 dagen per korjaal de beide veldwerk- en meetploegen in het brongebied van beide

*Hoofdmagazijn, aangemerkt als 'Landhuis te huur, van alle gemakken voorzien'
Uit: 'Op zoek naar de Zuidgrens' van Van Lynden'*

rivieren bereikt en bevoorraad konden worden. Bij dat hoofdmagazijn had hij een eigen groententuintje ingericht. In 1992 zou Baas Schmidt de enige toen nog levende Surinamer zijn geweest, die indertijd persoonlijk aanwezig was bij het oprichten van het Grensmonument op het later omstreden zgn 3 Landen Punt tussen Suriname, Guyana en Brazilië.

Plaatsing Grensmonument op Drie Landen Punt

Uit: 'Op zoek naar de Zuidgrens' van Van Lynden'

Bekend is hij natuurlijk vooral geworden door zijn 'Verslag van drie Reizen naar de Bovenlandsche Indianen'.

Maar er is meer. In 1938 heeft hij de bekende Pater Ahlbrinck begeleid op diens zoektocht naar de onbekende, zgn.stenentijdperk Indianen, de Oajarekoeles, die Admiraal C.Kayser al eerder bij toeval ontmoet had in 1937 aan de Oelemari tijdens de derde Grensexpeditie.

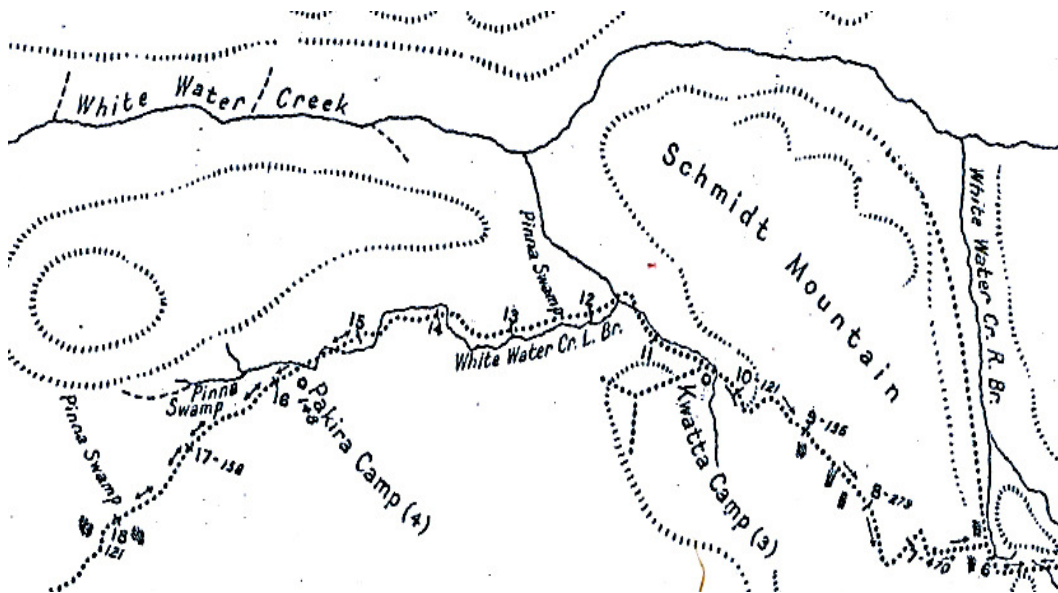
Ook begeleidde hij de bioloog Dr D.C.Geyskes in 1938, eveneens op zoek naar onbekende wilde Indianen in het gebied van de Litani, Oelemari en Mapaoni. Daar werd tevens gezocht naar het 'oerali-gif' van een liaan, waaruit Indianen curare maken om aan hun pijlpunten te smeren, speciaal voor de jacht op Kwatta-apen, die hun lange grijpstaart om een tak rollen wanneer ze geraakt worden als op hen geschoten wordt en daardoor niet naar beneden vallen. Door een pijl ingesmeerd met curare raken ze echter instantelijk verlamd en vallen op de grond. Geyskes heeft hierover in 1957 gepubliceerd.

Ten leste komen we Baas Schmidt in 1944 tijdens de eerste grote Botanische Roraima

expeditie naar de Tafelberg in Suriname onder leiding van de Amerikaan Bassett Maguire van de New York Botanical Garden alsmede Dr D.C.Geyskes.

Dit project is later een zeer langlopend botanisch onderzoek geworden naar de Flora van de Roraima Formatie, een geologische Zandsteen afzetting, die eens bijna het gehele Basale Complex bedekt moet hebben, maar grotendeels geërodeerd en afgespoeld is geraakt in de loop der tijden. De Tafelberg in Suriname is het meest oostelijke restant van dat gesteente.

Op weg naar boven is zelfs nog een berg naar Baas Schmidt van Gansee vernoemd:

Uit: *Bulletin of the Torrey Botanical Club* 1948

HIERNA VOLGEN NOG DE DRIE REIZEN, AFZONDERLIJK NAVERTELD.

